

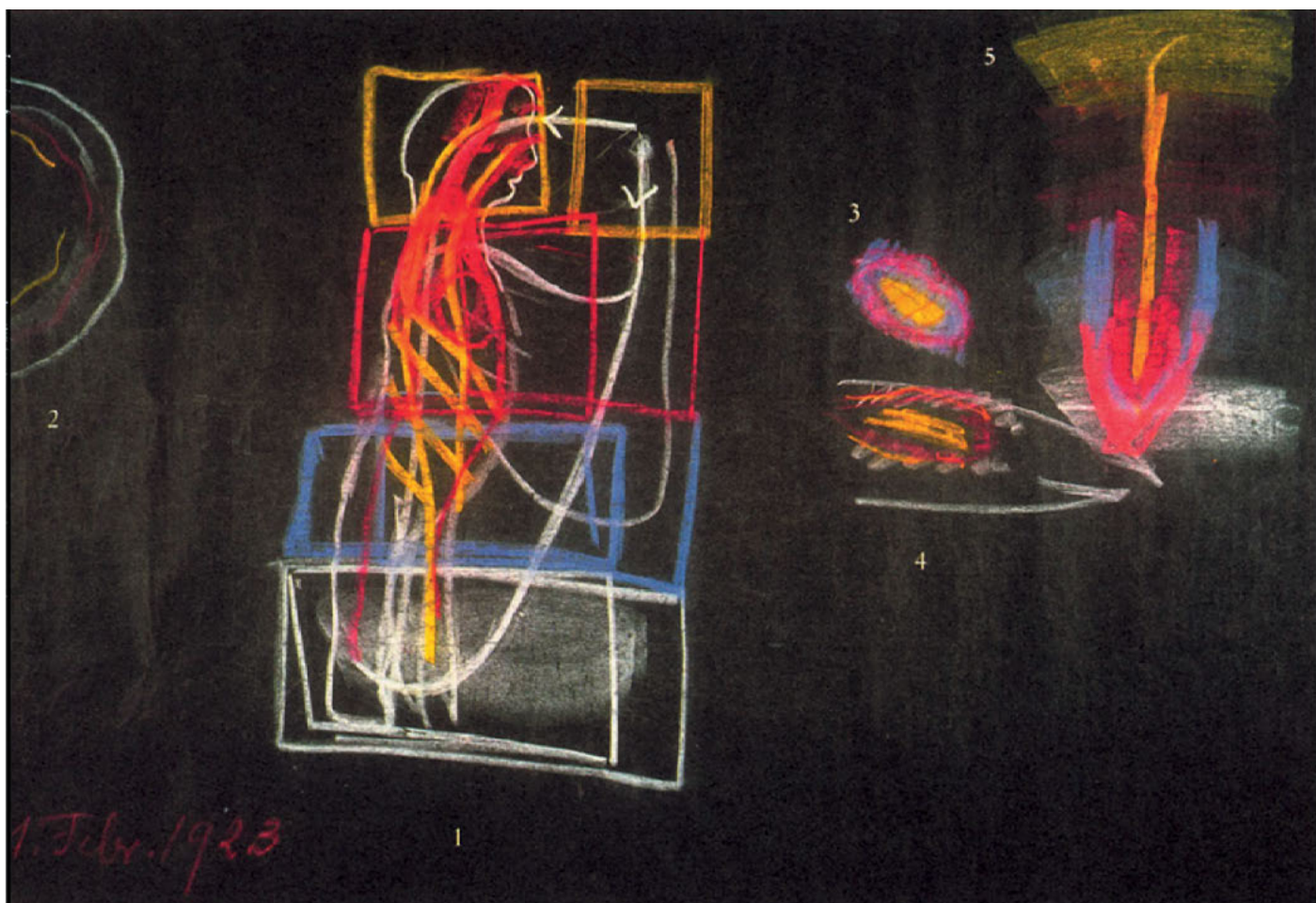
NEVIDITELNÝ ČLOVĚK V NÁS

PATOLOGIE JAKO ZÁKLAD LÉČBY

Rudolf Steiner

Dornach, 11. února 1923

GA 221

NEVIDITELNÝ ČLOVĚK V NÁS PATOLOGIE JAKO ZÁKLAD LÉČBY

Dornach, 11. února 1923

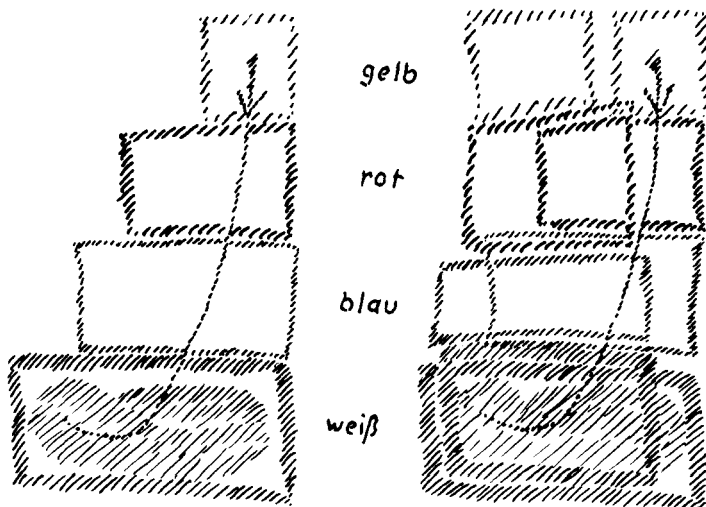
- 1 V člověku, jak jej máme před sebou, musíme ve skutečnosti rozlišovat dva výrazné bytostné charaktery. Pamatujete si, že jsem v poslední době v různých úvahách uváděl, jak se fyzická organizace člověka připravuje duchovně v předpozemském životě, jak je potom v určitém smyslu jako duchovní organizace seslána dříve, než člověk sám vstoupí se svým Já do pozemského bytí. V principu působí tato duchovní organizace dále během celého fyzického pozemského života, pouze se během fyzického pozemského života neprojevuje v něčem vnějškově viditelném. Při narození se ono vnějškově viditelné v podstatě odvrhne, protože jsou to ony schrány, do kterých je lidský zárodek zavinitý v embryonálním období: vnější zárodečný obal (chorion) s vnitřní plodovou blánou (amnion), blanitý zárodečný vak (alantois), tedy všechno to, co se jako fyzická organizace vypudí, když člověk vycházející z těla matky získává svobodné fyzické bytí. Avšak tato předpozemská organizace zůstává v člověku aktivní po celý jeho život. Pouze její charakter je trochu jiný než fyzicko-duševně-duchovní působení člověka během fyzického pozemského života. A o tom bych chtěl dnes trochu pohovořit.
- 2 V sobě tedy máme tak říkajíc neviditelného člověka, který je obsažen v našich růstových silách, také v těch skrytých silách, s jejichž pomocí se uskutečňuje výživa, který je obsažen ve všem, co v podstatě nepodléhá vědomé činnosti člověka. Jeho působení však proniká i do této nevědomé činnosti, až do růstu, do každodenní obnovy sil skrze výživu. Právě toto působení je dozvukem předpozemského bytí, které se v pozemském bytí stává energetickým tělem působícím v nás, ale vědomě se vlastně neprojeví. Neviditelného člověka, kterého si všichni v sobě neseme, který vězí v našich růstových, v našich výživových silách, který je také v reprodukčních silách, tohoto neviditelného člověka bych Vám nejprve chtěl popsat na základě jeho vlastností.
- 3 Schematicky to můžeme učinit tak, že si řekneme: i v tomto neviditelném člověku je obsaženo Já, astrální organizace, éterná organizace, tedy tělo tvořivých sil, a fyzická organizace. U narozeného člověka se fyzická organizace nachází samozřejmě uvnitř té druhé fyzické organizace, ale během dnešních úvah pochopíte zasahování neviditelného člověka do fyzické organizace.

DER UNSICHTBARE MENSCH IN UNS
DAS DER THERAPIE ZUGRUNDE LIEGENDE
PATHOLOGISCHE

Dornach, 11. Februar 1923

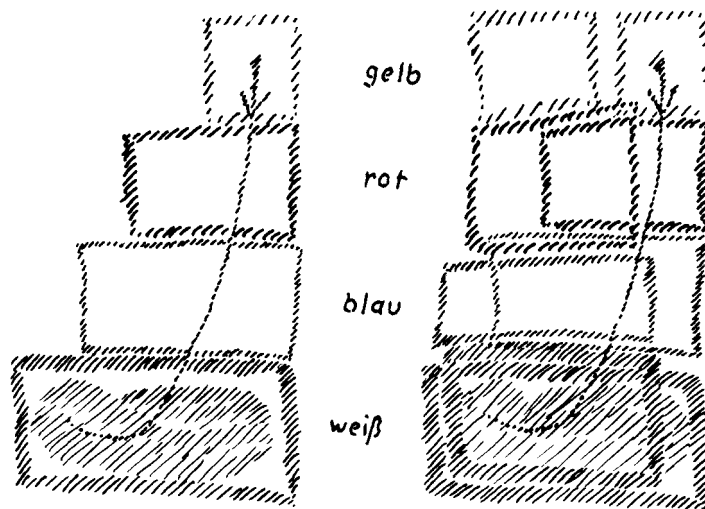
- 1 In dem Menschen, wie er vor uns steht, sind eigentlich deutlich zwei Wesenheiten zu unterscheiden. Sie erinnern sich, dass ich in verschiedenen Betrachtungen der letzten Zeit ausführte, wie die physische Organisation des Menschen geistig vorbereitet wird im vorirdischen Leben, wie sie dann gewissermaßen als geistige Organisation herunter geschickt wird, bevor der Mensch selbst mit seinem Ich in das irdische Dasein hereinkommt. Diese geistige Organisation ist im Wesentlichen auch während des ganzen physischen Erdenlebens nachwirkend, nur drückt sie sich während des physischen Erdenlebens nicht in etwas äußerlich Sichtbarem aus. Das äußerlich Sichtbare wird bei der Geburt im Wesentlichen abgestoßen, denn es sind die Hüllen, in welche der Menschenkeim während der Embryonalzeit eingehüllt ist: Chorion und Amnionsack, die Allantois, alles das, was also abgestoßen wird als physische Organisation, wenn der Mensch aus dem Mutterleibe heraus ein freies physisches Dasein gewinnt. Aber tätig bleibt im Menschen diese vorirdische Organisation sein ganzes Leben lang. Nur ist ihre Beschaffenheit etwas anders als die Leibes-Seelen-Geistwirksamkeit des Menschen während des physischen Erdenlebens. Und darüber möchte ich heute etwas sprechen.
- 2 Wir haben also gewissermaßen in uns einen unsichtbaren Menschen, der enthalten ist in unseren Wachstumskräften, auch in denjenigen verborgenen Kräften, wodurch die Ernährung zustande kommt, der enthalten ist in alledem, worüber sich die bewusste Tätigkeit des Menschen eigentlich nicht erstreckt. Aber auch in diese unbewusste Tätigkeit, bis in die Wachstumstätigkeit, bis in die tägliche Wiederherstellung der Kräfte durch die Ernährung, geht (seine) Wirksamkeit hinein. Und diese Wirksamkeit ist eben die Nachwirkung des vorirdischen Daseins, das im irdischen Dasein ein Kräfteleib wird, der in uns wirkt, aber der nicht eigentlich zur bewussten Offenbarung kommt. Diesen unsichtbaren Menschen, den wir alle in uns tragen, der in unseren Wachstums-, in unseren Ernährungskräften steckt, der auch in den Reproduktionskräften steckt, diesen unsichtbaren Menschen möchte ich Ihnen zunächst seiner Beschaffenheit nach schildern.
- 3 Wir können das schematisch tun, indem wir uns sagen: Auch in diesem unsichtbaren Menschen sind enthalten das Ich, die astralische Organisation, die ätherische Organisation, also der Bildekräfteleib, und die physische Organisation. Natürlich, diese physische Organisation steckt bei dem geborenen Menschen in der anderen physischen Organisation drinnen, aber Sie werden im Laufe der heutigen Betrachtungen das Eingreifen des unsichtbaren Menschen in die physische Organisation erfassen können.

4 Pokud to mám schematicky nakreslit, musím to udělat takto (viz kresbu vlevo):

- 5 V tomto neviditelném člověku máme nejprve organizaci Já (žlutá), pak máme astrální organizaci (červená), pak éternou organizaci (modrá) a fyzickou organizaci (bílá). Fyzická organizace, která přichází v úvahu u neviditelného člověka, zasahuje pouze do výživově-růstových procesů, do všeho, co se v organizaci člověka uplatňuje z dolního člověka, jak jsme jej často popisovali, z člověka látkové výměny a končetin. Veškerá proudění, veškeré účinky sil v tomto neviditelném člověku probíhají tak, že vychází z organizace Já, potom prochází do astrální, do éterné a o fyzické organizace a ve fyzické organizaci se pak rozšiřují (viz šipka v kresbě na straně 76). U lidského zárodku je to, co zde nazýváme fyzickou organizací, ve slupkách, ve schránkách embrya, v chorionu, v alantoisu, v amnionu a tak dále. U narozeného člověka je všechno to, co se zde nazývá fyzickou organizací, obsaženo v oněch procesech výživy a regenerace v celém člověku. Navenek tedy není tato fyzická organizace zde (viz kresba vpravo) oddělená od té druhé fyzické organizace člověka, nýbrž je s ní propojena.
- 6 Vedle tohoto neviditelného člověka máme pak viditelného člověka, kterého mámě před sebou, když se člověk prostě narodil. Viditelného člověka tedy nakreslím jaksi vedle. Vzájemné proniknutí fyzického a nadfyzického člověka během pozemského života by tedy vypadalo takhle. Během pozemského života je to však tak, že toto proudění probíhá neustále (šipka): od Já do astrálního těla, do éterného těla, do fyzického těla. U narozeného člověka probíhá toto proudění v organizaci končetin a látkové výměny, ve všem, co představuje pohybové síly a vnitřní pohybové síly, které přijaté živiny přenášejí do celého organismu až nahoru do mozku.

- 4 Wenn ich schematisch zeichne, so muss ich es so zeichnen (siehe Zeichnung links):

- 5 Wir haben in diesem unsichtbaren Menschen zunächst die Ich-Organisation (gelb), wir haben dann die astralische Organisation (rot), dann die ätherische Organisation (blau), und wir haben die physische Organisation (weiß). Diese physische Organisation, die in Betracht kommt für den unsichtbaren Menschen, greift nur ein in die Ernährungswachstumsprozesse, in alles das, was von dem unteren Menschen, wie wir ihn öfter geschildert haben, von dem Stoffwechsel-Gliedmaßenmenschen sich in der menschlichen Organisation geltend macht. Alle Strömungen, alle Kräftewirkungen in diesem unsichtbaren Menschen gehen so vor sich, dass sie ausgehen von der Ich-Organisation, dann in die astralische, in die ätherische und in die physische Organisation gehen, und in der physischen Organisation sich dann ausbreiten (siehe Pfeil in Zeichnung Seite 76). Beim Menschenkeim ist dasjenige, was hier physische Organisation genannt wird, in den Häuten, in den Hüllen des Embryos vorhanden, im Chorion, in der Allantois, in dem Amnionsack und so weiter. Beim geborenen Menschen ist all das, was hier physische Organisation genannt wird, enthalten in denjenigen Vorgängen, welche Ernährungs-Wiederherstellungsvorgänge im ganzen Menschen sind. Also nach außen hin ist diese physische Organisation hier (siehe Zeichnung rechts) von der anderen physischen Organisation des Menschen nicht getrennt, sondern mit ihr vereinigt.
- 6 Wir haben gewissermaßen neben diesem unsichtbaren Menschen dann den sichtbaren Menschen, den wir vor uns stehen haben, wenn der Mensch eben geboren ist. Diesen sichtbaren Menschen will ich gewissermaßen daneben zeichnen. So also würde die gegenseitige Durchdringung des physischen und des überphysischen Menschen während des Erdenlebens sein. Nun ist es aber während des Erdenlebens so, dass fortwährend diese Strömung stattfindet (Pfeil): vom Ich zum astralischen Leib, zum ätherischen Leib, zum physischen Leib. Diese Strömung verläuft beim geborenen Menschen in der Gliedmaßen-Stoff Wechselorganisation, in alledem, was Bewegungskräfte sind, und was die innerlichen Bewegungskräfte sind, welche die aufgenommenen Nahrungsmittel in den ganzen Organismus tragen bis zum Gehirn hinauf.

- 7 Oproti tomu dochází také k bezprostřednímu zasahování, působení sil od Já přímo do celého člověka (viz barevná kresba 1). Máme zde tedy zasahování jedné činnosti, v určitém smyslu proudění, které jde přímo od Já do nervově-smyslové organizace a neprochází nejprve astrálním tělem, éterným tělem, nýbrž zasahuje přímo do fyzického těla člověka. Samozřejmě je toto zasahování nejsilnější v hlavě, kde je koncentrována většina smyslových orgánů. Vlastně bych měl toto proudění ale nakreslit tak, že se například prostřednictvím smyslového orgánu může rozšiřuje do celého člověka, stejně jako bych měl zakreslit také proudění pro příjem potravy ústy. Schematicky je ale kresba, jak jsem ji teď načrtl, veskrze správná. V lidské hlavě máme tedy takovou organizaci, která proudí zdola, která vychází z Já, ale prochází astrálním, éterným a fyzickým článkem a proudí nahoru k Já. Máme ještě druhé proudění, které prochází přímo do fyzického článku a proudí dolů.
- 8 Když si prozkoumáme lidský organismus, dospějeme k náhledu, že toto bezprostřední proudění, které tedy vstupuje z Já přímo do fyzického článku a pak se rozvětňuje v těle, probíhá podél nervových drah (viz barevný obrázek 1, žlutá). Rozprostírají-li se tedy lidské nervy v organismu, je vnější viditelný nervový svazek vnějším viditelným znakem pro rozšiřování onoho proudění, které jde přímo z Já do celého organismu, ovšem bezprostředně z Já do fyzické organizace. Podél nervových drah proniká nejprve organizace Já. Pro organismus je v principu destruktivní. Neboť zde proniká duch přímo do fyzické hmoty. Všude, kde proniká duch přímo do fyzické hmoty, se nachází proces destrukce, takže podél nervových drah, počínaje smysly, se v lidském organismu rozšiřuje jemný proces umírání.
- 9 Proudění, které prochází v neviditelném člověku nejprve astrálním, éterným a fyzickým tělem, můžeme v člověku sledovat tak, že sledujeme krevní řečiště až ke smyslům (viz barevný obrázek 1, červená), takže když zkoumáme člověka, jak jej máme před sebou, můžeme říci: V krvi proudí Já. Ale Já proudí tak, že nejprve své síly produševnilo astrální, éternou a fyzickou organizací. Poté, co Já nejprve přijalo astrální, éternou organizaci, proudí fyzickou organizací v krvi zdola nahoru. Celý neviditelný člověk tedy proudí v procesu krve jako utvářející, růstový děj, jako onen proces, který člověka vždy znovu tvoří zpracováváním potravy. Schematicky bychom mohli říct, že tento proud proudí v člověku zdola nahoru, rozlévá se pak do smyslů, takže také do pokožky, a jde vstříc proudu, který uchopuje fyzickou organizaci přímo z Já. Ve skutečnosti je však tato věc ještě složitější. Ve skutečnosti musíme přihlídnout také k procesu dýchání.
- 10 U procesu dýchání je tomu tak, že Já sice proudí až do astrálního těla, pak ale přechází přímo do plic prostřednictvím vzduchu. Takže i základem procesů dýchání je něco z nadmyslového člověka, ale ne tak, jako u nervově-smyslového procesu, že Já přímo zasahuje do fyzické organizace, nýbrž Já ještě nasákne astrálními silami, uchopuje kyslík, a teprve poté zasahuje do organismu skrze proces dýchání (viz barevný obrázek 1, třetí šipka), nyní však nikoli jako čistá organizace Já, nýbrž jako organizace Já s astrálním článkem. Mohli bychom tedy říct: Proces dýchání je zeslabený proces rozkladu, zeslabený proces umírání. Skutečným procesem umírání je nervově-smyslový proces, zeslabeným procesem rozkladu je proces dýchání.

- 7 Dagegen gibt es auch ein unmittelbares Eingreifen, eine Kräftewirkung, die nun von dem Ich direkt in den ganzen Menschen hineingeht (siehe farbige Zeichnung 1). Wir haben also ein Eingreifen einer Tätigkeit, einer Strömung gewissermaßen, die direkt von dem Ich aus in die Nerven-Sinnesorganisation hineingeht, die also nicht erst durchgeht durch den Astralleib, durch den Ätherleib, sondern die direkt in den physischen Leib des Menschen eingreift. Natürlich ist dieses Eingreifen ja nur am stärksten am Kopfe, wo die meisten Sinnesorgane konzentriert sind. Aber ich müsste diese Strömung eigentlich so zeichnen, dass sie sich zum Beispiel über den Hautsinn über den ganzen Menschen wiederum ausbreitet, gerade wie ich auch eine Strömung zeichnen müsste für das Einnehmen der Nahrungsmittel durch den Mund. Aber schematisch ist die Zeichnung so, wie ich sie eben gemacht habe, durchaus richtig. Wir haben also im menschlichen Haupte eine solche Organisation, die von unten herauf strömt, die vom Ich ausgeht, aber durchgegangen ist durch das Astralische, Ätherische, Physische und dann zum Ich herauf strömt. Wir haben eine andere Strömung, die direkt in das Physische hineingeht und hinunterströmt.
- 8 Wenn wir den menschlichen Organismus prüfen, dann kommen wir dazu, einzusehen, dass diese unmittelbare Strömung, die also vom Ich direkt in das Physische hineingeht und sich dann im Körper verzweigt, entlang den Nervenbahnen geht (siehe farbige Zeichnung 1, gelb). So dass also, wenn die menschlichen Nerven im Organismus sich ausbreiten, der Äußere sichtbare Nervenstrang das äußere sichtbare Zeichen ist für die Ausbreitung derjenigen Strömung, welche direkt vom Ich nach dem ganzen Organismus geht, aber unmittelbar vom Ich aus in die physische Organisation hineingeht. Längs der Nervenbahnen läuft zunächst die Ich-Organisation. Diese ist für den Organismus eine wesentlich zerstörende. Denn da kommt der Geist direkt hinein in die physische Materie. Und überall, wo der Geist direkt in die physische Materie hineinkommt, liegt Zerstörungsprozess vor, so dass also längs der Nervenbahnen, von den Sinnen ausgehend, ein feiner Todesprozess im menschlichen Organismus sich ausbreitet.
- 9 Diejenige Strömung, welche zuerst im unsichtbaren Menschen nach dem astralischen, ätherischen und dem physischen Leibe geht, die können wir im Menschen verfolgen, wenn wir die Blutbahnen bis zu den Sinnen hin verfolgen (siehe farbige Zeichnung 1, rot), so dass wir also, wenn wir den Menschen, so wie er vor uns steht, prüfen, sagen können: In dem Blute strömt das Ich. Aber das Ich strömt so, dass es zuerst seine Kräfte durchseelt hat durch die Astralorganisation, durch die ätherische und durch die physische Organisation. Das Ich strömt, nach dem es zuerst die astralische, die ätherische Organisation mitgenommen hat, durch die physische Organisation im Blute von unten hinauf. Es strömt also der ganze unsichtbare Mensch in dem Blutvorgang als ein aufbauender, als ein Wachstumsvorgang, als derjenige Vorgang, der immer von neuem den Menschen erzeugt durch die Verarbeitung der Nahrungsmittel. Dieser Strom strömt im Menschen von unten nach oben, können wir schematisch sagen, ergießt sich dann in die Sinne, also auch in die Haut, und kommt derjenigen Strömung entgegen, die direkt vom Ich aus die physische Organisation ergreift. Allerdings ist die Sache in Wirklichkeit noch komplizierter. In Wirklichkeit müssen wir auch auf den Atmungsvorgang sehen.
- 10 Beim Atmungsvorgang ist es so, dass das Ich allerdings bis in den astralischen Leib strömt, dann aber direkt in die Lunge mit Hilfe der Luft. So dass den Atmungsvorgängen auch etwas vom übersinnlichen Menschen zugrunde liegt, aber so, dass nicht wie beim Nerven-Sinnesprozess das Ich direkt eingreift in die physische Organisation, sondern das Ich sich noch durchtränkt mit den Astralkräften, den Sauerstoff er greift, und dann erst, jetzt nicht als reine Ich-Organisation, sondern als Ich-Astralorganisation, in den Organismus eingreift mit Hilfe des Atmungsprozesses (siehe farbige Zeichnung 1, dritter Pfeil). Man könnte also sagen: Der Atmungsprozess ist ein abgeschwächter Zerstörungsprozess, ein abgeschwächter Todesprozess. Der eigentliche Todesprozess ist der Nerven-Sinnesprozess, ein abgeschwächter Zerstörungsprozess ist der Atmungsprozess.

- 11 Proti tomu pak stojí proces, kdy se Já ještě posílí tím, že jeho proud projde až do éterného těla a teprve pak je přijato (viz barevný obrázek 1, čtvrtá šipka). Tento proces, který probíhá již velmi silně v nadmyslové oblasti, a proto jej běžnou fyziologií nemůžeme pozorovat, působí ještě zevně viditelně v tepu. Je to regenerační proces, který není tak silný jako přímý proces látkové výměny a výstavby, nýbrž zeslabený proces regenerace. A ten se potom setkává s procesem dýchání.
- 12 Proces dýchání je až do určitého stupně procesem rozkladu. Pokud bychom přijímali více kyslíku, byl by náš život mnohem kratší. Náš život se prodlouží tím více, čím více jde proces tvorby oxidu uhličitého prostřednictvím krve vstříc příjmu kyslíku v procesu dýchání.
- 13 V organismu tak všechno vnitřně spolupůsobí a co v něm probíhá, můžeme vlastně pochopit jen tehdy, když k tomuto pochopení přibereme ještě nadmyslového člověka, protože ten je zevně viditelně odložen s embryonálními obaly a u narozeného člověka vlastně působí jen skrze neviditelné síly, které ale můžeme přesně označit, vycházíme-li z anthroposofického poznání člověka.
- 14 Podíváme-li se například s anthroposofickým poznáním člověka do oka, tak máme v něm proces krve, probíhající v těch jemných rozvětveních (viz barevný obrázek 2, červeně), který je pak uchopen nervovým procesem (žlutě) jdoucím opačným směrem. Proces krve probíhá v člověku vlastně vždy směrem k periférii, odstředivě. Proces nervů, který je vlastně rozkladným procesem, probíhá vždy dostředivě, směrem dovnitř člověka. A všechny děje, které probíhají v člověku, jsou metamorfózou těchto dvou procesů.
- 15 Pokud je děj, který se odehrává mezi tepem a dechem, v pořádku, pak je dolní člověk ve správném spojení s horním člověkem a pak musí být člověk, alespoň vnitřně, pokud nemá zevní zranění, v podstatě zdravý. Jenomže když převládá degradace, pak se budou v organismu odehrávat rozšiřující se rozkladné procesy. Člověk je nemocen proto, že se v jeho organismu nahromadí něco cizorodého, co není správným způsobem zpracováno, co v sobě obsahuje příliš mnoho rozkladných sil, příliš toho, co je spřízněno se zevní fyzickou přírodou, která je na zemi kolem člověka.
- 16 Přímým zasahováním duchovní sféry oklikou přes Já se v člověku vytváří všechny ty procesy nezdravého typu, kterými jsou novotvary: novotvary, které možná nejsou hned viditelné ve fyzických shlucích, ale mohou být například v tekutém, dokonce i ve vzdušném článku člověku, které ale jsou novotvary. Dojde k jejich vytvoření a vstříc jim pak zdola nepřichází uzdravující proces probíhající podél krevního řečiště, takže novotvary, mající nejprve tendenci vytvářet nádorovité útvary v těle a pak se vnitřně rozpadnout, se nedokážou rozpustit. Pokud jim však proces krvetvorby přichází vstříc správným způsobem, můžou se rozpustit a znovu přechází do procesu celkového života těla. Dojde-li však k nahromadění tím, že shora dolů se rozvine jakási příliš silný proces degradace, postihne tento proces ten či onen orgán. Tvoří se cizorodé útvary, které mají nejprve výpotkový, nádorovitý charakter, pak ale mají tendenci probíhat stejně, jako probíhají zevní rozkladné procesy pozemské přírody. Zde je pak nutné si ujasnit, že do člověka nedostatečně proniká nadmyslový člověk tou cestou, kterou jsem zde nakreslil v podstatě vedle fyzického člověka.

- 11 Ihm steht dann gegenüber derjenige Prozess, wo das Ich sich auch noch verstärkt dadurch, dass seine Strömung bis zum Ätherleib geht und dann erst aufgenommen wird (siehe farbige Zeichnung 1, vierter Pfeil). Dieser Prozess, der schon sehr stark im Übersinnlichen liegt, so dass er von der gewöhnlichen Physiologie eben nicht verfolgt werden kann, wirkt im Pulsschlage noch äußerlich vernehmbar. Das ist ein Wiederherstellungsprozess, der nicht so stark ist wie der direkte Stoffwechsel-Herstellungprozess, sondern ein abgeschwächter Wiederherstellungsprozess. Und er begegnet sich dann mit dem Atmungsprozesse.
- 12 Der Atmungsprozess ist bis zu einem gewissen Grade ein Zerstörungsprozess. Würden wir mehr Sauerstoff aufnehmen, so würde unser Leben viel kürzer sein. Unser Leben wird in dem Masse verlängert, je mehr der Kohlensäurebildungsprozess durch das Blut entgegengemittelt der Aufnahme des Sauerstoffes im Atmungsprozess.
- 13 So wirkt alles innerlich im Organismus zusammen, und man kann eigentlich dasjenige, was in dem Organismus vor sich geht, nur verstehen, wenn man zu diesem Verständnis den übersinnlichen Menschen zu Hilfe nimmt, weil der ja äußerlich sichtbar mit den Hüllen des Embryos abgestreift wird und im geborenen Menschen eigentlich nur noch durch unsichtbare Kräfte wirkt, die wir aber genau bezeichnen können, wenn wir von der anthroposophischen Menschenerkenntnis ausgehen.
- 14 Wenn wir mit anthroposophischer Menschenerkenntnis zum Beispiel in das Auge sehen, so haben wir, im Auge ankommend, den Blutprozess, der in den feinen Verzweigungen verläuft (siehe farbige Zeichnung 2, rot) und der dann ergriffen wird von dem Nervenprozess (gelb), der nach der anderen Richtung geht. Der Blutprozess geht eigentlich immer nach der Peripherie, zentrifugal im Menschen. Der Nervenprozess, der eigentlich ein Abbauprozess ist, geht immer zentripetal, geht gegen das Innere des Menschen zu. Und alle Vorgänge, die im Menschen stattfinden, sind Metamorphosen dieser zwei Vorgänge.
- 15 Wenn der Vorgang, der sich abspielt zwischen Puls und Atem, in Ordnung ist, dann ist der untere Mensch mit dem oberen Menschen in einer richtigen Verbindung, und dann muss eigentlich der Mensch, wenigstens innerlich, wenn nicht äußere Verletzungen an ihn herantreten, im Grunde gesund sein. Nur wenn der Abbau überwiegt, dann werden übergreifende Zerstörungsprozesse im Organismus sich abspielen. Der Mensch ist dadurch krank, dass sich Fremdartiges in seinem Organismus ansammelt, das nicht in der richtigen Weise verarbeitet ist, das zu viel der Abbaukräfte in sich enthält, das zu viel enthält von dem, was verwandt ist der äußeren physischen Natur, die auf der Erde in des Menschen Umgebung ist.
- 16 Durch das direkte Eingreifen des Geistigen auf dem Umwege des Ich werden im Menschen alle diejenigen Vorgänge von krankhafter Art erzeugt, welche Fremdbildungen sind: Fremdbildungen, die vielleicht nicht gleich in physischen Ansammlungen sichtbar sind, Fremdbildungen, die zum Beispiel im flüssigen, ja sogar im luftförmigen Menschen sein können, die aber Fremdbildungen sind. Die werden sich herausbilden, und denen kommt dann nicht ein gesundender Prozess, wie er längs der Blutbahnen verläuft, von unten entgegen, so dass diese Fremdbildungen, die zuerst die Tendenz haben, geschwulstartige Anhäufungen im Körper zu bilden und dann innerlich zu zerbröckeln, sich nicht auflösen können. Kommt ihnen der Blutbildungsprozess in der richtigen Weise entgegen, dann können sie sich auflösen, dann gehen sie wiederum in den Vorgang des allgemeinen Leibeslebens über. Aber wenn eine Stauung dadurch entsteht, dass gewissermaßen von oben herunter ein zu starker Abbauprozess Platz greift, so ergreift er das eine oder andere Organ. Es bilden sich Fremdkörper, die zuerst exsudatartig, geschwulstartig sind, dann die Tendenz aber haben, gerade so zu verlaufen, wie eben die äußeren Prozesse der irdischen Natur verlaufen, die sich zerbröckeln. Und da ist es dann notwendig, dass man sich klar darüber ist, dass eben nicht genügend von dem übersinnlichen Menschen auf dem Wege, den ich hier eigentlich neben den physischen Menschen gezeichnet habe, in den Menschen aufgenommen wird.

- 17 Nemůžeme vlastně mluvit přímo o léčení skrze umění člověka, protože věc se má takto: Ve chvíli, kdy se rozvíjí přílišná činnost nervově-smyslové organizace v dostředivém směru, kdy se tedy příliš mnoho dějů z vnějšího okolí tlačí do člověka tak, že někde vznikají nádorovité útvary, které se pak rozpadají, v té chvíli se ten druhý systém, který probíhá podél krevního řečiště, začne bouřit a chce přivodit uzdravení, chce to, co je v organismu, proniknout správnou astrální a éternou silou, která může vystupovat zdola, chce zabránit Já nebo astrálnímu tělu s Já, aby působily pouze pro sebe samy. Takovému revolučnímu principu v lidském organismu musí pak léčící osoba vyjít vstříc a léčení spočívá právě v tom, že vnějšími prostředky podpoří to, co v organismu již existuje jako původní uzdravující síla.
- 18 Když se tedy objeví nádorovitý útvar, je to symptomem toho, že činnost Já zasahuje z éterného těla nesprávným způsobem. Prosazuje se, ale nemůže se někdy dostat k nádoru. V tomto směru musíme v jistém smyslu podpořit éterné tělo, aby mohlo působit. Působí-li totiž éterné tělo správným způsobem tak, že je nejprve proniknuto Já a astrálním tělem a působí až poté, když se může dostat k tomu, co přichází shora a nepřijalo účinek éterného článku, nýbrž nanejvýš účinek Já a astrálního článku, když se tedy může proti působení Já a astrálního článku, které zasahují do organismu toxicky, vyslat působení éterného článku, pak podporujeme ozdravný proces, který chce být přítomen ze samotné organizace člověka. V podstatě stačí pouze vědět, jakými prostředky musí éterná organizace, proniknutá správným způsobem astrálním článkem a organizací Já, zasáhnout v takovém případě do těla. Éternou organizaci musíme jen tak říkajíc podpořit těmito prostředky. Musíme tedy vědět, jaké prostředky v takovém případě éternou organizaci posilují, aby své utvářející síly dokázala postavit proti příliš silným rozkladným silám. Patologii, jež je základem terapie, nelze právě vůbec pochopit, pokud nenalezneme útočiště u neviditelného člověka.
- 19 Může to být ale také tak, že když se člověk narodí, zasahuje svým Já a astrálním článkem, řekněme tedy svou duchovně-duševní organizací, nesprávně do fyzické organizace, takže jistým způsobem duchovně-duševní organizace pronikne do fyzické organizace nedostatečně. V celém člověku pak bude neustále převažovat to, co působí zdola nahoru jako růstové síly, co však nedostatečným způsobem získává tíhu včleněním fyzického organismu. Člověk se může narodit tak, že jeho fyzické tělo je nedostatečně uchopeno neviditelným člověkem, takže tento zde nakreslený neviditelný člověk se jaksí brání zasáhnout do procesu krve patřičným způsobem. Duch člověka pak nemůže proniknout do procesu krve a důsledky pak vidíme v tom, že takoví lidé se nám od dětství zdají být bledí, zůstávají vyhublí nebo důsledkem převažujících růstových sil nejspíš vystřelí rychle do výšky. Máme před sebou tedy situaci, kdy duchovně-duševní článek nemůže správně proniknout do organismu. Protože se tělo brání přijmout duchovně-duševní článek, musíme působit tak, že v éterném těle, ve kterém je pak silná činnost, tuto aktivitu oslabíme. U takových pobledlých, vyhublých a vytáhlých dětí musíme tedy působit tak, že síly působící v éterném těle hypertroficky, nadměrně, přivedeme zase zpět na jejich patřičnou úroveň, aby člověk získal v těle tíhu, aby krev získala odpovídající tíhu například příjmem potřebného obsahu železa, a éterné tělo tak působilo méně nahoru, aby se oslabilo jeho působení nahoru.

- 17 Man kann eigentlich von Heilen durch Menschenkunst nicht unmittelbar reden, denn die Sache ist so: In dem Momente, wo zu viel Tätigkeit entwickelt wird nach der Nerven-Sinnesorganisation hin in zentripetaler Richtung, wo also zu viel von den Vorgängen der äußeren Umgebung in den Menschen hineingestopft wird, so dass diese geschwulstartigen Bildungen, die dann zerbröckeln, irgendwo entstehen, in dem Momente wird das andere System, das längs der Blutbahnen verläuft, rebellisch und will die Heilung herbeiführen, will dasjenige, was im Organismus ist, durchdringen mit der richtigen astralischen und ätherischen Kraft, die von unten heraufkommen kann, will abhalten das Ich oder den astralischen Leib mit dem Ich, für sich allein zu wirken. Solch einem revolutionären Prinzip im menschlichen Organismus muss der Heiler dann entgegenkommen, und das Heilen besteht eben darin, dass man dasjenige, was im Organismus als ursprüngliche Heilkraft schon vorhanden ist, durch äußere Mittel unterstützt.
- 18 Wenn also, sagen wir, eine geschwulstartige Bildung auftaucht, so ist das ein Symptom dafür, dass nicht in richtiger Weise die Ich-Tätigkeit vom Ätherleibe aus eingreift. Sie macht sich geltend, aber kann manchmal nicht herankommen an die Geschwulst. Man muss nach dieser Richtung hin gewissermassen den Ätherleib unterstützen, so dass er zur Wirksamkeit kommt. Denn wenn der Ätherleib in der richtigen Weise zur Wirksamkeit kommt, indem er zuerst vom Ich und vom astralischen Leib durchdrungen ist und dann zur Wirksamkeit kommt, wenn er heran kann an das, was von oben kommt und nicht die Ätherwirksamkeit aufgenommen hat, sondern höchstens die Ich- und Astralwirksamkeit, wenn man also der Ich- und Astralwirksamkeit, die vergiftend in den Organismus eingreifen, die ätherische Wirksamkeit entgegensenden kann, dann unterstützt man den Heilungsprozess, der durch die menschliche Organisation selber da sein will. Man braucht eigentlich nur zu wissen, durch welche Mittel in einem solchen Falle die ätherische Organisation, in der richtigen Weise von astralischer und Ich-Organisation durchzogen, in den Körper eingreifen muss. Man braucht sozusagen der ätherischen Organisation durch die Mittel nur zu Hilfe zu kommen. Man muss also wissen, welche Mittel in einem solchen Falle die ätherische Organisation stark machen, so dass sie ihre aufbauende Kraft der zu starken abbauenden Kraft entgegensetzen kann. Was der Therapie als die Pathologie zugrunde liegt, lässt sich eben durchaus nicht begreifen, wenn man nicht zu dem unsichtbaren Menschen seine Zuflucht nimmt.
- 19 Es kann aber auch so sein, dass der Mensch, indem er geboren wird, mit seiner Ich und astralischen, also sagen wir, mit seiner geistig-seelischen Organisation nicht richtig in die physische Organisation eingreift, dass also gewissermaßen die geistig-seelische Organisation nicht genügend hineinstößt in die physische Organisation. Dann wird der ganze Mensch fortwährend ein Überwiegen haben desjenigen, was von unten nach oben als Wachstumskräfte vorhanden ist, was aber nicht in genügender Weise Schwere bekommt durch die Eingliederung der physischen Organisation. Der Mensch kann so geboren werden, dass sein physischer Leib nicht genügend von dem unsichtbaren Menschen ergriffen wird, dass also dieser hier gezeichnete unsichtbare Mensch gewissermaßen sich weigert, in der gehörigen Weise einzugreifen in den Blutprozess. Dann kann der Geist des Menschen nicht an den Blutprozess heran, und wir sehen dann die Folgen daran, dass solche Menschen uns schon von Kindheit auf blass entgegentreten, mager bleiben, oder wohl auch durch die überwiegenden Wachstumskräfte schnell in die Höhe schießen. Dann haben wir das vor uns, dass das Geistig-Seelische nicht richtig hinein kann in den Organismus. Und weil der Körper sich weigert, das Geistig-Seelische aufzunehmen, müssen wir dahin wirken, dass wir im ätherischen Leibe, wo dann eine zu starke Tätigkeit vorhanden ist, diese abschwächen. Wir müssen also bei solchen blass und hager und aufgeschossen auftretenden Menschenkindern dahin wirken, dass wie der um die im ätherischen Leib hypertrophisch, übermäßig wirkenden Kräfte auf ihr gehöriges Maß zurückgeführt werden, dass der Mensch Schwere in den Leib bekommt, dass das Blut zum Beispiel durch Empfangen des nötigen Eisengehaltes die entsprechende Schwere bekommt, so dass der ätherische Leib weniger nach oben wirkt, in seiner Wirkung nach oben abgeschwächt wird.

- 20 Tento stav můžeme pozorovat i na tom, že u takového člověka se silněji projeví něco, co bych ve srovnání s denními procesy, denními ději nazval nočními ději. Neboť člověku by se chtělo říct: V noci se přece u každého normálního člověka fyzicko-éterná organizace brání přijetí duchovně-duševního článku. Tato noční organizace člověka ležícího v posteli – ne toho neviditelného člověka, který je venku, tato noční organizace je příliš silná u těch, kteří v sobě nesou jistý druh vrozené tuberkulózy, jak jsem ji právě popsal. Musíme potom podpořit denní organizaci, to znamená dát jí určitou tíhu tím, že podpoříme rozkladné procesy. Podpoříme-li totiž rozkladné procesy a pak dojde vnitřně k tomu procesu tuhnutí a nakonec rozpadu – při léčení to musí samozřejmě probíhat ve velice malém rozsahu –, tehdy zatlačíme překypující sílu éterného těla a zadržíme tuberkulózní moment.
- 21 Z poznání celého člověka se stává transparentním právě toto zvláštní spolupůsobení zdraví a nemoci, které je tady vždy a v podstatě se vyrovnává tím, co se odehrává mezi tepem a dechem. Naučíme-li se pak poznat, jakými vnějšími prostředky můžeme to či ono podpořit, dostáváme se do situace, že podpoříme přirozené ozdravné procesy, které jsou vždy přítomné, ale ne vždy se prosadí. Do lidského organismu totiž nemůžeme vnést úplně cizorodý proces. V lidském organismu se děje vždy toto: Vneseme-li do něj nějaký cizorodý proces, promění se vnitřně okamžitě na protichůdný proces. Pokud něco sníte, má potravina v sobě určité chemické síly. Tím, že ji organismus přijme, promění ji ihned vnitřně na protiklad. Tato proměna musí být možná. Pokud by si například potravina, poté co byla snědena, zachovala příliš dlouho svůj zevní charakter, pak dochází k jejímu rozkladnému procesu, a to zapříčiní zevní, v člověku ničivé, usmrcující rozkladné procesy. To, co člověk přijímá v potravinách, se musí jistým způsobem ihned uchopit vnitřními procesy a proměnit v jejich protiklad.
- 22 Procesy, které jsem vám nyní zde rozvíjel z člověka jako celku, můžete sledovat na detailech. Představte si, že si někde zapíchnete cizí těleso (viz barevný obrázek 3, žlutě). Chování Vašeho těla vůči tomuto cizímu tělesu může probíhat dvěma způsoby. Předpokládejme, že cizí těleso nemůžete vyjmout, zůstává uvnitř. Pak mohou nastat dvě situace. Kolem tohoto cizího tělesa je aktivní utvářející síla v proudící krvi (červená). Nahromadí se kolem cizího tělesa, je ale vychýlená ze svého místa. To způsobí, že nervová činnost začne okamžitě převažovat. Kolem cizího tělesa dojde k vylučování výpotku (modrý). Cizí těleso se zapouzdří. Na daném místě těla se tímto dějem vytvoří následující: Zatímco běžně, když na tom místě nemáme žádné cizí těleso, zasahuje éterné tělo určitým způsobem do fyzického těla, éterné tělo nyní nemůže zasáhnout do cizího tělesa, nýbrž vznikne tam uvnitř jakoby bublina, která je vyplněna pouze éterným článkem (červené čárky). Máme v sobě kousek těla, který obsahuje cizí těleso a kde část éterného těla není proorganizována fyzickým tělem. Zde jde nyní o to, aby se tam uvnitř posílilo astrální tělo natolik, že dokáže bez pomoci fyzického těla působit u tohoto kousku éterného těla. Zapouzdřením se vlastně naše tělo obrátilo na rozkladné síly, aby vyčlenilo tyto rozkladné síly v části těla a začlenilo zde uzdravující éterné tělo, které se pak ale musí správným ošetřením podpořit odpovídajícím způsobem ze strany astrálního článku a Já.

- 20 Man merkt einen solchen Zustand auch daran, dass bei einem solchen Menschen stärker auftritt etwas, was ich gegenüber den Tagprozessen, den Tagvorgängen, die Nachtvorgänge nennen möchte. Denn man möchte sagen: In der Nacht weigert sich ja bei jedem normalen Menschen die physisch-ätherische Organisation, das Geistig-Seelische aufzunehmen. Diese Nachtorganisation des im Bette liegenden Menschen nicht des unsichtbaren Menschen, der heraußen ist, diese Nachtorganisation ist zu stark bei denjenigen, die eine Art angeborener Schwindsucht, wie ich sie eben geschildert habe, in sich tragen. Man muss dann die Tagorganisation unterstützen, das heißt, ihr eine gewisse Schwere geben dadurch, dass man die Abbauprozesse geradezu fördert. Denn wenn man die Abbauprozesse fördert und dann innerlich dieses sich Verhärtende und zuletzt Zerbröckelnde auftritt - es muss natürlich nur in sehr geringem Masse beim Heilen stattfinden -, dann drängt man die überquellende Kraft des Ätherleibes zurück, und man hält das Schwindsuchtmoment zurück.
- 21 So wird aus der Erkenntnis des ganzen Menschen eben dieses eigentümliche Zusammenwirken von Gesundheit und Krankheit durchsichtig, das immer da ist, und das im Wesentlichen ausgeglichen wird durch dasjenige, was sich zwischen Puls und Atem abspielt. Und lernt man dann erkennen, durch welche äußeren Mittel man das eine oder das andere fördern kann, dann kommt man eben in die Lage, die ja immer vorhandenen, aber nicht immer aufkommenden Naturheilungsprozesse zu unterstützen. Denn einen ganz fremdartigen Prozess kann man in den menschlichen Organismus nicht hineinbringen. Was im menschlichen Organismus vor sich geht, ist immer so: Wenn man irgendeinen fremdartigen Prozess in ihn hineinbringt, so wird er innerlich sogleich in den entgegengesetzten verwandelt. Essen Sie irgendetwas, so hat das Nahrungsmittel gewisse chemische Kräfte in sich. In dem der Organismus sie aufnimmt, verwandelt er sie sogleich innerlich in die entgegengesetzten. Und das muss möglich sein. Denn behält zum Beispiel ein Nahrungsmittel, nachdem es aufgenommen wird, zu lange seine äußere Beschaffenheit, dann geht es eben an den Abbauprozess heran, und das bewirkt äußere, im Menschen zerstörende, todbringende Abbauprozesse. Es muss gewissermaßen dasjenige, was mit den Nahrungsmitteln in den Menschen hineinkommt, sogleich durch innere Prozesse in Empfang genommen und in sein Gegenteil verwandelt werden.
- 22 Sie können diese Prozesse, die ich Ihnen jetzt hier aus dem Ganzen des Menschen heraus entwickelt habe, an Einzelheiten verfolgen. Nehmen Sie einmal an, Sie stechen sich irgendwo einen Fremdkörper ein (siehe farbige Zeichnung 3, gelb). Das Verhalten Ihres Leibes zu diesem Fremdkörper kann in zweierlei Art vor sich gehen. Nehmen wir an, Sie können den Fremdkörper nicht herausziehen, er bleibt drinnen. Dann kann zweierlei geschehen. Rings um den Fremdkörper ist tätig die aufbauende Kraft in dem fließenden Blute (rot). Die sammelt sich rings um den Fremdkörper an, ist aber von ihrer Stelle gerückt. Das führt dazu, dass die Nerventätigkeit sogleich anfängt zu überwiegen. Es sondert sich um den Fremdkörper eine exsudatartige Bildung ab (blau). Der Fremdkörper wird eingekapselt. Dadurch, dass das geschieht, bildet sich an der Stelle des Körpers das Folgende: Während sonst, wenn wir keinen Fremdkörper an der Stelle haben, dort in einer gewissen Weise der ätherische Leib in den physischen Leib eingreift, wird der ätherische Leib jetzt in den Fremdkörper nicht eingreifen können, sondern da drinnen wird gewissermaßen eine Blase entstehen, die nur vom Ätherischen ausgefüllt ist (rote Striche). Wir haben in uns ein Stückchen Leib, das einen Fremdkörper enthält, und wo ein Stückchen ätherischer Leib nicht vom Physischen durchorganisiert ist. Da kommt es dann darauf an, da drinnen den astralischen Leib so stark zu machen, dass er ohne die Hilfe des physischen Leibes bei dem Stückchen Ätherleib wirken kann. Und durch diese Einkapselung hat sich eigentlich unser Leib an die abbauenden Kräfte gewandt, um diese abbauenden Kräfte in einem Stück Leib herauszusondern und da nun den heilenden Ätherleib einzugliedern, der in der entsprechenden Weise aber dann durch eine richtige Behandlung unterstützt werden muss von dem Astralischen und dem Ich.

- 23 Musíme tedy v jistém smyslu říct, že v takovém případě to, co je v člověku nad fyzickým článkem, se musí posílit tak, aby mohlo působit do této malé části lidské organizace bez fyzického článku. Děje se tak vždy, když se ve smyslu takzvaného uzdravení zapouzdří v člověku nějaké cizí těleso, například zapíchnutá tříska. Pro tuto část svého těla se tedy člověk celou svou organizací posune v jistém smyslu kousek nahoru. Nyní se samozřejmě vytvoří také něco cizorodého čistě z organizace. Na to je třeba pohlížet stejným způsobem.
- 24 Při zapíchnutí třísky však může probíhat také zcela jiný proces. Může se stát, že po zapíchnutí třísky (viz barevný obrázek 4, žlutě) zesílí kolem ní nervová činnost a převáží nad činností krve. Nervová činnost, ve které působí Já nebo také Já posílené astrálním tělem, tato nervově-smyslová činnost, která prochází celým tělem, povzbudí pak činnost krve, nedovolí srážení výpotku, nýbrž podráždí vypuzování, což potom vede k vytvoření zánětu (bílá). Jelikož nervy vypuzují směrem ven (šipky), tak je zánět tímto vypuzováním, které proudí v rozkladné činnosti nervovými dráhami, tímto vypuzováním hnán také do periferie, ven z těla a tříska vyhnisá, dostane se ven a celé se to pak zahojí.
- 25 Na procesech zapouzdření, ke kterému dochází právě tehdy, kdy je tříska příliš hluboko v organismu, můžete tedy bezprostředně vidět, že vypuzovací síla rozkladného systému, nervově-smyslového systému nepostačuje, aby ji dostala ven, proto potom zesílí utvářející proces v krevním řečišti a vede k zapouzdření.
- 26 Pokud je tříska více na povrchu, je vypuzovací síla nervů, rozkladná síla silnější, excituje, podráždí to, co se chce stát výpotkem a rozkladné dráhy, které jsou jinak vždy přítomné a vedou směrem ven, použije k rozkladu a celé se to zanítí. Můžeme tedy vlastně říct: Na počátku, tedy v momentě vzniku, in statu nascendi, neseme v sobě latentně vždy tendenci, že náš organismus dovnitř, dostředivě ztuhne, a směrem ven, odstředivě se naproti tomu rozpadne. Jenomže síla působící dovnitř, rakovinotvorná, a síla působící ven, hnisavě zánětlivá jsou v normálním procesu lidského těla v rovnováze, vyrovnávají se. Zánět máme vždy tak silný, abychom překonali nádorovitou sílu působící směrem k rozkladu. Jen pokud je jedno silnější než druhé, tak vzniká buď nádorovitý útvar, nebo skutečný zánět.
- 27 Nesmíte si však myslet, že to všechno ve skutečnosti vypadá tak snadno, jak se to v popisu schematicky podává – což ovšem musíme. Ve skutečnosti ty procesy do sebe zasahují. Můžete přece pozorovat, že když jsou zánětlivé síly v člověku silné, vyskytnou se horečnaté stavy. Jsou to v podstatě příliš silné, převažující rozkladné procesy, které jsou v krvi. Silou, kterou člověk sám často vyvine při horečce, by se dal v každém případě z velké části zásobovat ještě druhý člověk, pokud bychom ty síly dokázali správným způsobem přenést.
- 28 Na druhé straně, tam kde působí silně rozkladné procesy, projeví se vlastně příznaky prochlazení, které však nelze tak snadno konstatovat jako projevy horečky. Objevují se však také střídavě jedny a druhé projevy, takže se ve skutečnosti jedná o chaotické působení toho, co by se mělo držet odděleně, chceme-li tuto věc prohlédnout.

- 23 Wir müssen also gewissermaßen sagen, dass in einem solchen Falle dasjenige, was über dem Physischen im Menschen liegt, so stark werden muss, dass es ohne das Physische für diesen kleinen Teil der menschlichen Organisation wirken kann. Das geschieht immer, wenn im Sinne einer sogenannten Heilung irgendein Fremdkörper im Menschen, ein Splitter, der eingestochen wird zum Beispiel, sich einkapselt. Da also wird der Mensch für diesen Teil seines Leibes gewissermaßen mit seiner ganzen Organisation ein Stück nach oben gerückt. Nun bildet sich ja natürlich auch Fremdkörperliches rein aus der Organisation heraus. Das muss dann in der gleichen Weise angesehen werden.
- 24 Aber nun kann ein ganz anderer Prozess sich abspielen, wenn wir uns einen Splitter eingestoßen haben. Es kann so sein, dass nun, wenn wir uns den Splitter eingestochen haben (siehe farbige Zeichnung 4, gelb), ringsherum die Nerventätigkeit anfängt stärker zu werden und über die Bluttätigkeit überwiegt. Dann erregt die Nerventätigkeit, wo das Ich oder wohl auch das durch den astralischen Leib verstärkte Ich drinnen wirkt, dann erregt diese Nerven-Sinnestätigkeit, die durch den ganzen Leib geht, die Bluttätigkeit, lässt es nicht zum Gerinnen eines Exsudates kommen, sondern regt dasjenige, was sich aussondert, auf, und es führt das dann zur Eiterbildung (weiß). Und weil die Nerven nach außen stoßen (Pfeile), so wird der Eiter durch den Stoß, der in der abbauenden Tätigkeit durch die Nervenbahnen geht, durch den Stoß auch nach der Peripherie, nach außen des Körpers getrieben, und der Splitter eitert aus, kommt heraus, und das Ganze vernarbt dann.
- 25 Sie können also unmittelbar an den Vorgängen der Einkapselung sehen, die ja namentlich dann geschehen wird, wenn der Splitter zu weit drinnen sitzt im Organismus, so dass die Stoßkraft des Abbausystems, des Nerven-Sinnessystems nicht ausreicht, um ihn nach außen zu führen, dann wird das Aufbauende in den Blutbahnen stärker sein und zur Einkapselung führen.
- 26 Wenn der Splitter mehr an der Oberfläche sitzt, so wird die Nervenstoßkraft, die abbauende Kraft, stärker sein, sie exzitiert, erregt dasjenige, was Exsudat werden will, wird so die ja sonst immer vorhandenen Abbaubahnen, welche nach außen führen, abbauend benutzen, und das Ganze wird vereitern. So dass wir eigentlich sagen können: Im Anfange, gewissermaßen im Momente der Entstehung, im Status nascendi tragen wir eigentlich immer latent die Tendenz in uns, dass unser Organismus verhärten werde nach innen, zentripetal, und dass er wieder aufgelöst werde nach außen, zentrifugal. Nur sind die nach innen wirkende, geschwulstbildende Kraft, und die nach außen wirkende, eiterig entzündliche Kraft im normalen Menschenleibprozess im Gleichgewichte, gleichen sich aus. Wir entzünden uns immer so stark, dass wir die nach dem Abbau hingehende geschwulstbildende Kraft überwinden. Nur wenn das eine stärker ist als das andere, so entsteht entweder eine wirkliche Geschwulstbildung oder eine wirkliche Entzündungsbildung.
- 27 Nun dürfen Sie nicht glauben, dass das alles sich in der Wirklichkeit so leicht ausnimmt, wie man es - was man ja muss - im Beschreiben schematisch darstellt. In Wirklichkeit greifen eben die Prozesse durchaus ineinander. Sie können ja beobachten, dass dann, wenn die entzündlichen Kräfte im Menschen stark sind, fiebrige Erscheinungen auftreten. Das sind im Wesentlichen zu starke, überwiegende Aufbauprozesse, die im Blute liegen. Mit dem, was man im Fieber oftmals an Eigenkraft im Menschen entwickelt, könnte man jedenfalls noch ein starkes Stück von einem zweiten Menschen versorgen, wenn man die Kräfte in der richtigen Weise ableiten könnte.
- 28 Auf der anderen Seite, da wo die Abbaukräfte stark wirken, treten eigentlich Erkältungsercheinungen auf, die nur nicht so leicht zu konstatieren sind wie die Fiebererscheinungen. Aber es treten auch abwechselnd die einen und die anderen Erscheinungen auf, so dass man es in der Wirklichkeit immer mit einem Durcheinanderwirken desjenigen zu tun hat, was man eben auseinanderhalten muss, wenn man die Sache durchschauen will.

- 29 Máme-li v přírodě jedy, řekněme například jed, který je v beladoně, v rulíku zlomocném, tak vyvstává otázka: Co jsou tyto jedy vlastně zač ve srovnání s obvyklými látkami, které nalezneme v našem okolí a které nejsou jedy, protože je můžeme jíst?
- 30 Když jíme naše potraviny, tak dostáváme do organismu to, co je v zevní přírodě vytvořeno podobným způsobem jako náš neviditelný člověk. Dostáváme dovnitř to, co vychází z duchovní činnosti (viz barevný obrázek 5, žlutě), vstupuje do astrální činnosti (červeně), pak do éterné činnosti (modře) a pak vstupuje do fyzické činnosti (bílá). Když taková činnost, která v přírodě probíhá seshora dolů a jistým způsobem tedy působí na zemi z okolí, činnost podobná naší vnitřní činnosti Já, která je čistě duchovní, když tedy to, co jsem tady schematicky nakreslil žlutě, proudí dolů, ale na cestě z astrální sféry se proměňuje, dále se proměňuje na cestě z éterné sféry a potom prochází do fyzické sféry, pak takovou činnost rostlina zpravidla přijímá. Rostlina roste vstříc této činnosti zdola nahoru a přijímá tuto éternou činnost, která však již obsahuje seshora správně činnost astrální sféry a Já, tedy duševní a duchovní činnost.
- 31 Může to ale proběhnout i tak jako u jedu. Jedovaté látky mají tu zvláštnost, že se neobrací k éterné sféře jako obvyklé zelené látky v rostlině, nýbrž se obrací přímo na astrální sféru, takže to astrální, které jsem tady nakreslil červeně, vstupuje do této látky (viz barevný obrázek 5, spodní červená v bílé). U rulíku je tomu tak, že plod je mimořádně lačný a svou lačností se neuspokojuje s přijetím éterné sféry, nýbrž přijímá přímo astrální sféru, dříve než tuto astrální sféru přijmou do sebe životní síly skrze éternou sféru při sestupném proudění. Chtěl bych říct, že ze světového okolí neustále odkapává na zemi astrální sféra, místo aby vešla do éterné sféry. A takové kapky astrální podstaty, které neprošly správným způsobem éternou atmosférou země, se nacházejí například v jedu rulíku. Také v jedu, řekněme durmanu obecného, v hyoscyaminu, jedu blínu černého a tak dále, máme určité skapávání kosmicko-astrální sféry do rostliny.
- 32 To, co žije v těchto látkách rostliny, například v rulíku zlomocném, je tedy spřízněno s onou činností, která proudí přímo z Já nebo astrálního těla do lidských nervů a do lidského koloběhu kyslíku. Požijeme-li tedy jed rulíku, získáváme výrazné posílení rozkladných procesů v nás, těch procesů, které jinak proudí z Já přímo do fyzického těla. Lidské Já není tak silné, aby takové posílení mohlo snést. Pokud je opačné působení proudící zdola nahoru v krevním řečišti najednou příliš silné, můžeme proti němu poslat tyto rozkladné procesy a atropin, jed rulíku, může být v malých dávkách protilátkou proti silným růstovým silám. Avšak v momentě, kdy tohoto jedu přichází hodně, nemůže být řeč o tom, že je zde rovnováha: nejprve jsou zatlačeny růstové procesy a člověk je úplně omámený duchovní činností, kterou ještě svým Já nemůže snést, kterou bude moci snést možná až v budoucích stavech, ve stavu Venuše a Vulkánu. Tím se začnou projevovat charakteristické příznaky otravy. Nejprve se podlomí výchozí bod činnosti působící v krvi. Pak následují ony gastrické příznaky, které představují při požití rulíku počátek. Silám se potom silně omezuje jejich působení správným způsobem zdola nahoru a nastává úplné bezvědomí, destrukce člověka rozkladnými procesy.

- 29 Wenn man in der Natur Gifte hat, sagen wir zum Beispiel das Gift, das in der Belladonna, in der Tollkirsche sitzt, dann entsteht ja die Frage: Was sind gegenüber den gewöhnlichen Stoffen, die wir in unserer Umgebung finden, und die ja nicht Gifte sind, weil wir sie essen können, was sind denn die eigentlichen Gifte?
- 30 Wenn wir unsere Nahrungsmittel essen, dann bekommen wir in den Organismus dasjenige hinein, was in der Natur draußen auf eine ähnliche Weise gebildet wird wie unser unsichtbarer Mensch. Wir bekommen dasjenige in uns hinein, was von einer geistigen Tätigkeit ausgeht (siehe farbige Zeichnung 5, gelb), in eine astralische Tätigkeit hinein geht (rot), dann in eine ätherische Tätigkeit (blau) und dann in eine physische Tätigkeit hineingeht (weiß). Wenn eine solche Tätigkeit, die in der Natur von oben nach unten geht, die also gewissermaßen von dem Umkreis herein auf die Erde wirkt, eine Tätigkeit, die unserer innerlichen Ich-Tätigkeit, die eine rein geistige ist, verwandt ist, wenn also das, was ich hier schematisch gelb gezeichnet habe, herunterfließt, aber sich auf dem Wege vom Astralischen umwandelt, weiterhin auf dem Wege vom Ätherischen umwandelt, dann ins Physische geht, dann nimmt die Pflanze in der Regel eine solche Tätigkeit auf. Die Pflanze wächst dieser Tätigkeit von unten nach oben entgegen und nimmt diese ätherische Tätigkeit auf, die aber schon von oben richtig die astralische und Ich-Tätigkeit, also die seelische und geistige Tätigkeit in sich hat.
- 31 Aber es kann auch so geschehen, wie es bei dem Gifte ist. Die Giftstoffe haben die Eigentümlichkeit, dass sie sich nicht an das Ätherische wenden wie die gewöhnlichen grünen Stoffe in der Pflanze, sondern sich direkt an das Astralische wenden, dass also das Astralische, das ich hier rot gezeichnet habe, in diesen Stoff hineingeht (siehe farbige Zeichnung 5, unteres Rot im Weiß). Bei der Tollkirsche ist es so, dass die Frucht außerordentlich gierig wird und durch ihre Gier nicht sich damit befriedigt, das Ätherische aufzunehmen, sondern dass die Frucht direkt das Astralische aufnimmt, bevor dieses Astralische die Lebenskräfte durch das Ätherische beim Herunterströmen in sich aufgenommen hat. Ich möchte sagen, es tropft immerfort, statt in das Ätherische hineinzugehen, auch Astralisches aus der Weltenumgebung auf die Erde nieder. Und solche Tropfen astralischen Wesens, die nicht in der richtigen Weise durch die Ätheratmosphäre der Erde hindurchgegangen sind, finden sich zum Beispiel in dem Gift der Tollkirsche. Auch in dem Gift, sagen wir des Stechapfels, in dem Hyoszyamin, dem Gifte des Bilsenkrautes und so weiter, haben wir gewissermaßen ein Niedertropfen des Kosmisch-Astralischen in die Pflanze hinein.
- 32 Dadurch aber ist dasjenige, was in diesen Pflanzenstoffen lebt, zum Beispiel was in der Belladonna, in der Tollkirsche lebt, verwandt jener Tätigkeit, die direkt vom Ich oder astralischen Leib hineingeht in die menschlichen Nerven und in den menschlichen Sauerstoffkreislauf. Wir bekommen also, wenn wir das Gift der Tollkirsche aufnehmen, eine wesentliche Verstärkung der Abbauprozesse in uns, derjenigen Prozesse, die sonst vom Ich direkt in den physischen Leib hineingehen. Das menschliche Ich ist nicht so stark, dass es eine solche Verstärkung ertragen kann. Wenn die entgegengesetzte, von unten nach oben in den Blutbahnen gehende Wirkung einmal zu gross ist, dann kann man ihr entgegenschicken solche Abbauprozesse, und es kann in einer kleinen Dosierung das Atropin, das Gift der Tollkirsche, ein Gegenmittel sein gegen die zu starken Wachstumsprozesse. Aber in dem Augenblicke, wo zu viel von diesem Gift kommt, da kann nicht mehr die Rede davon sein, dass ein Gleichgewicht da ist: dann werden zunächst die Wachstumsprozesse zurückgedrängt, und der Mensch wird ganz benebelt von einer geistigen Tätigkeit, die er noch nicht mit seinem Ich ertragen kann, die er vielleicht erst in zukünftigen Zuständen, im Venus und Vulkanzustand, wird ertragen können. Dadurch treten die eigentümlichen Vergiftungserscheinungen auf. Zuerst wird untergraben der Ausgangspunkt der im Blute wirkenden Tätigkeit. Es treten dann jene gastrischen Erscheinungen auf, die, wenn Tollkirschengift genossen wird, den Anfang bilden. Dann werden die Kräfte stark abgehalten, in der richtigen Weise von unten nach oben zu wirken, und es tritt eben die völlige Bewusstlosigkeit, die Zerstörung des Menschen von den Abbauprozessen aus ein.

- 33 Víme-li obecně, co z duchovní sféry je obsaženo v substanci, kterou přijímáme – a nejlépe to lze studovat vždy u rostlin, můžeme tak správně sledovat, jak taková substance působí v lidském organismu. Je nutné to prostě spojit se správným poznáním zevní přírody. Musíme vědět, co žije v jednotlivých rostlinách a budeme pak například při předepisování diety vědět, jak jednotlivé rostliny působí na člověka a něčeho můžeme tímto dosáhnout tehdy, když současně navodíme takový sociální stav, aby se ty věci mohly opravdu uskutečnit. Dnes, přestože i něco víme, jsme většinou v situaci, že to nelze pořídit, protože naše sociální poměry nejsou vůbec přizpůsobené poznatkům přírody. Poznatky přírody se vypouštějí, provozují se abstraktně. Pak se nedostaneme k tomu, abychom chápali skutečné postavení člověka uprostřed celého univerza. Nedostaneme se k tomu, abychom skutečně mohli něco provést ve větší míře tak, že si řekneme například: Zde máme člověka, u něhož je potřeba, aby se mu podávaly ty či ony rostlinné látky v tom či onom rytmu. Aby to mohlo probíhat ve velkém rozsahu, musí právě naše vědecká medicína přijmout jiný charakter. Musíme spojit zevní instituce v celém sociálním životě s tím, co můžeme vědět o vztazích člověka s okolní přírodou.
- 34 Jistě, v jednotlivostech toho lze udělat hodně. Můžeme vyvařit kořeny pro jednoho člověka, u kterého víme, že rozkladné procesy vycházející z hlavy jsou příliš silné. Vyvaříme určité kořeny, o kterých víme, že obsahují látky, které tím, že se jedná právě o kořen, stáhly správným způsobem duchovní, duševní a éternou sféru dolů až do fyzické sféry, do tvorby kořenů. Z látek tvorby kořenů tak dostaneme do lidského organismu něco, co v případě, že zapůsobí v organismu až do nejzazší periferie krevního řečiště, až do hlavy, můžeme vyzvat k působení proti příliš silnému rozkladnému procesu nervového systému. Musíme však mít jasnou představu, jakými změnami něco prochází, co vězí v kořenu rostliny, když se přijímá, řekneme ústy a pak se zpracovává, aby se to dostalo až do nejzazší periferie organizace hlavy nebo také organizace kůže. V jiném případě budeme muset vědět, řekneme, jak působí látky, které odebíráme květu rostliny, které jsou tedy již trochu rozkolísané v jejich vztahu k éterné sféře, které již velmi silně přijaly do sebe astrální sféru, které již v určitém směru, i když tiše, naráží na to jedovaté, jak můžeme tyto látky přimícháním do lázně dostat do organismu zcela jinou cestou, abychom podpořili příliš slabou utvářející organizaci, která je v krevním řečišti, a tím působili z druhé strany proti rozkladnému působení směrem ven.
- 35 Stejně tak je tomu v případě, když chceme vnitřně sledovat účinek toho, co jsme podali injekčně. Tady se v podstatě také jedná o posílení utvářejících procesů, abychom docílili správné rovnováhy vůči rozkladným procesům. Zejména u injekcí musíme proto vždy sledovat, jak by měly rozkladné procesy reagovat. U injekcí nemáme žádný správný účinek, pokud nevidíme, jak se rozkladné procesy nejprve vzpírají a teprve postupně se správným způsobem připojují k utvářejícím procesům. Podáme-li tedy něco injekčně, tak uvidíme, že se mohou objevit malé poruchy zraku nebo hučení v uších, protože nejprve se rozkladné procesy brání, aby se dostaly do správné rovnováhy s posílenými utvářejícími procesy. Máme ale také garanci toho, že dochází k zasahování do procesů, pokud se skutečně objeví takové příznaky reakce.

- 33 So können wir richtig verfolgen, wenn wir überall wissen, was vom Geistigen in irgendeiner Substanz, die wir aufnehmen, enthalten ist und am besten ist das ja immer an den Pflanzen zu studieren, wie eine solche Substanz im menschlichen Organismus wirkt. Es muss sich eben vereinen mit einer richtigen Erkenntnis der äußeren Natur. Wir müssen wissen, was in den einzelnen Pflanzen lebt und werden dann auch wissen, wie die einzelnen Pflanzen zum Beispiel in Diätverordnungen auf den Menschen wirken, und wir werden etwas damit erreichen, wenn man zu gleicher Zeit einen solchen sozialen Zustand herbeiführt, dass die Sachen auch wirklich vollzogen werden können. Heute ist man ja, wenn man irgend etwas auch weiß, zu meist in der Lage, dass es nicht beschafft werden kann, weil unsere sozialen Zustände gar nicht angepasst sind den Erkenntnissen der Natur. Die Erkenntnisse der Natur werden abgezogen, abstrakt getrieben. Da kommt man nicht dazu, das wirkliche Drinnenstehen des Menschen im ganzen Universum zu erfassen. Man kommt nicht dazu, in größerem Umfange wirklich etwas so ausführen zu können, dass man sich zum Beispiel sagt: Da hat man einen Menschen, für den ist es notwendig, dass man ihm diese oder jene Pflanzenstoffe in diesem oder jenem Rhythmus beibringt. Ja, damit das in umfassender Weise geschehen kann, muss eben unsere wissenschaftliche Medizin einen anderen Charakter annehmen. Man muss verbinden die äußeren Einrichtungen im ganzen sozialen Leben mit demjenigen, was man wissen kann über die Beziehungen des Menschen zur umgebenden Natur.
- 34 Gewiss, im Einzelnen kann ja viel gemacht werden. Man kann Wurzeln auskochen für einen Menschen, bei dem man weiß, dass die Abbauprozesse, vom Kopfe ausgehend, zu stark sind. Man kocht bestimmte Wurzeln aus, von denen man weiß, dass da Stoffe drinnen sind, welche dadurch, dass man es eben mit einer Wurzel zu tun hat, in der richtigen Weise nach abwärts gezogen haben das Geistige, das Seelische, das Ätherische, bis in das Physische in der Wurzelbildung hinein. Dadurch bekommt man in den menschlichen Organismus von den Stoffen der Wurzelbildung aus etwas, was, wenn man es im Organismus zur Wirksamkeit bringt bis in die äußerste Peripherie der Blutbahnen, bis in den Kopf, man dann aufrufen kann, dem zu starken Abbauprozess des Nervensystems entgegenzuarbeiten. Aber man muss eine genaue Vorstellung haben, was für Veränderungen etwas durchmacht, was in der Pflanzenwurzel sitzt, wenn es aufgenommen wird, sagen wir, durch den Mund und dann verarbeitet wird, um bis in die äußerste Peripherie der Kopforganisation oder auch der Hautorganisation nach außen zu gehen. Man wird in einem anderen Falle wissen müssen, sagen wir, wie Stoffe wirken, die man der Blüte einer Pflanze entnimmt, die also schon etwas wackelig sind in ihrem Verhältnis zum Ätherischen, die schon sehr stark das Astralische in sich aufnehmen, die schon in einer gewissen Beziehung, wenn auch leise, an das Giftartige stoßen, wie man, wenn man diese Stoffe Bädern zumischt und dadurch sie auf dem ganz anderen Wege in den Organismus bringt, die zu schwache Aufbauorganisation, die in den Blutbahnen liegt, anregen kann, um dadurch von der anderen Seite dem entgegenzuwirken, was von der Abbauwirkung eben nach außen wirkt.
- 35 Ebenso ist es, wenn man innerlich verfolgen will die Wirksamkeit desjenigen, was man injiziert. Da hat man es auch im Wesentlichen zu tun mit einer Verstärkung der Aufbauprozesse, damit ein richtiges Gleichgewicht gegenüber den Abbauprozessen zustande kommt. Man wird daher insbesondere bei Injektionen immer sehen, wie die Abbauprozesse reagieren müssen. Bei Injektionen hat man keine richtige Wirkung, wenn man nicht sieht, wie die Abbauprozesse sich zuerst sträuben, und erst nach und nach in der richtigen Weise einlaufen in die Aufbauprozesse. Injiziert man also irgend etwas, so wird man sehen, dass da kleine Sehstörungen oder auch Ohrensausen auftreten, weil da zunächst die Abbauprozesse sich weigern, in das richtige Gleichgewicht zu kommen mit den verstärkten Aufbauprozessen. Aber man hat auch eine Garantie dafür, dass ein Eingreifen in die Prozesse stattfindet, wenn solche Symptome der Reaktion wirklich auftreten.

- 36 Z toho je vidět, že se v anthroposofii nejedná o to, podat schémata pro sektářské shromáždění tet a strejdů, podle kterých si mohou povídat: člověk sestává z fyzického těla, éterného těla, astrálního těla a Já, nýbrž že se jedná o zcela vážné uchopení člověka a jeho vztahu ke světu, o vnesení duchovna do všeho materiálního. Schopnost anthroposofie sledovat duchovno v materii, to je něco, co je třeba pochopit, pokud si chce anthroposofie skutečně získat svou pozici ve světě. Dokud se totiž pracuje pouze pro shromáždění tet a strejdů v sektářských kruzích, které potom jenom tradují své rozdělení člověka, máme co do činění s něčím, co vede spory s všemožnými ostatními sektářskými záležitostmi. V tom okamžiku ale, když skutečně ukážeme, jak to, co pochopíme v anthroposofii, zasáhne do všeho ostatního vědění, jak se na základě mých včerejších výroků všechno ostatní pozemské poznání osvětlí, jako dříve osvětlila astrologie všechny pozemské děje, pak máme v anthroposofii něco, co musí zasáhnout do moderního civilizačního procesu, aby v lidském civilizačním procesu mohlo najít své místo skutečné utváření oproti rozkladným procesům přicházejícím ze starých časů.
- 37 Takovou vážnost je třeba spojit s tím, co můžeme označit jako naše přiznání se k anthroposofii. Jednotlivec určitě nemůže být vždy aktivní tím způsobem, že například přijde sám na to, jak působí ruliík na jedné straně a chlór na druhé straně na lidský organismus. O to ale nejde, aby to jednotlivec našel, nýbrž jde o to, aby bylo v širších kruzích porozumění, všeobecné citové a vnímavé porozumění, jak lze právě z anthroposofického poznání světa a člověka získat to prospěšné pro člověka.
- 38 V pedagogice waldorfské školy také nepožadujeme, aby byl každý jednotlivec schopen vychovávat děti, nebo alespoň děti ve školou povinném věku. Požadujeme ale, aby existovalo obecné porozumění, jak tato pedagogika vychází z poznání člověka a světa. Co anthroposofie potřebuje, je vstřícné porozumění. Bylo by zcela mylné, pokud bychom věřili, že každý jednotlivec by měl vědět všechno. Ale působení anthroposofického společenství by mělo spočívat v tom, že se nalezne všeobecné, o zdravý lidský rozum se opírající pochopení toho, o co se právě skrze anthroposofii usiluje a pokouší uskutečnit ve smyslu lidského blaha a budoucnosti lidí.

- 36 Sie sehen daraus, dass es sich bei Anthroposophie wirklich nicht darum handelt, für sektiererische Tanten oder Onkelversammlungen Schematas zu liefern, nach denen sie auseinanderzusetzen können: der Mensch besteht aus physischem Leib, Ätherleib, astralischem Leib und Ich, sondern dass es sich hier handelt um ein ganz ernsthaftes Erfassen des Menschen und seines Verhältnisses zur Welt, um ein Hineintragen des Geistigen in alles Materielle. Und dass Anthroposophie das Geistige in dem Materiellen verfolgen kann, das ist etwas, was eingesehen werden muss, wenn Anthroposophie wirklich sich ihre Stellung in der Welt erobern will. Denn solange man bloß für die Tanten und Onkelversammlungen in sektiererischen Zirkeln arbeitet, die da tradieren ihre Einteilungen des Menschen, so lange hat man es nur zu tun mit etwas, was in Streit kommt mit allen möglichen anderen sektiererischen Dingen. In dem Augenblicke aber, wo man tatsächlich zeigt, wie dasjenige, was man begreift in der Anthroposophie, eingreift in alles übrige Wissen, wie es, nach dem Ausspruche, den ich gestern getan habe, alles übrige Erdenwissen beleuchtet, so wie früher die Astrologie alle Erdenvorgänge beleuchtet hat, dann hat man an der Anthroposophie eben etwas, was in den modernen Zivilisationsprozess eingreifen muss, damit ein wirklicher Aufbau auch gegenüber den von älteren Zeiten her kommenden Abbauprozessen in dem menschlichen Zivilisationsprozess Platz greifen kann.
- 37 Solcher Ernst ist zu verbinden mit demjenigen, was man sein Bekenntnis zur Anthroposophie nennen kann. Gewiss kann der einzelne ja nicht immer in der Weise mitwirken, dass er zum Beispiel selber darauf kommt, wie Belladonna auf der einen Seite, Chlor auf der anderen Seite auf den menschlichen Organismus wirkt. Aber darum handelt es sich nicht, dass der einzelne das findet, sondern darum, dass in weiteren Kreisen ein Verständnis, ein allgemeines Gefühls- und Empfindungsverständnis da ist, wie das dem Menschen Heilsame gerade aus anthroposophischer Welt- und Menschenerkenntnis heraus gewonnen werden kann.
- 38 Man verlangt ja auch nicht in der Waldorfschul-Pädagogik, dass jeder einzelne Mensch erziehen oder wenigstens die Kinder vom Volksschulpflichtigen Alter an erziehen kann. Man verlangt aber, dass im Allgemeinen ein Verständnis dafür vorhanden ist, wie da aus Menschen und Welterkenntnis heraus eine Pädagogik aufgebaut ist. Was Anthroposophie braucht, ist ein ihr entgegenkommendes Verständnis. Es wäre ganz falsch, wenn man glauben würde, jeder einzelne sollte alles wissen. Aber es sollte die Wirksamkeit anthroposophischer Gemeinschaft darin bestehen, dass sich ein allgemeines, auf den gesunden Menschenverstand sich bauendes Verständnis findet für dasjenige, was im Sinne von Menschenheil und Menschenzukunft gerade durch die Anthroposophie angestrebt und zu verwirklichen versucht wird.

Poznámky k 11. únoru 1923

Éter se podobá nervově-smyslovému systému: A

Éter se podobá systému látkové výměny: B

Zánět = organické (éterné) proniknuté vnější odstředivou astrální sférou – na cestě ven.

Vysrážený výpotek = organické (éterné) proniknuté vnitřním dostředivým astrálním článkem – na cestě zmizení z fyzického světa.

V léčení pokračuje organismus pouze v jednom procesu, který již existuje v denním odvracení vnějších procesů pronikajících do člověka, které jsou jedovaté.

Dolní systém (je tím, který tento proces provádí) vypuzuje to vnější, poté co to samé provedl s odstředivými silami, které působí v růstu rostliny – které se vyskytují ve spánku.

Jedovaté je však dostředivé působení nervově-smyslového systému – který přivádí vnější svět dovnitř, poté co [se] jej ochladí (na pouhou formu), takže skrze něj [jim] proniká duchovno bezprostředně dovnitř.

Znemožněný nádech, výživa, příliš silné denní procesy; příliš silný výdech, trávení, příliš silné noční procesy.

Tělo nepřijalo ducha, příliš silné noční procesy = máme horečky, tvoří se vnitřní změkklé útvary - zánětlivé.

Tělo přijímá ducha příliš silně, příliš silné denní procesy = mrzneme, tvoří se vnitřní zatvrdlé útvary, vnitřní výpotkovité útvary - rozpadající se.

Notizbuchüntragtng zum u, Februar 1923

Eiter = von äußerer zentrifugaler Astr. durchzogenes Organisches (Ätherisches) auf dem Wege nach Außen

Geronnene Ausschwitzung = von innerer zentripetaler Astr. durchzogenes (ätherisch)

Organisches auf dem Wege des Verschwindens aus der phys. Welt

In der Heilung setzt der Organismus nur einen Prozess fort, der schon da ist im täglichen

Abwehren der in den Menschen eindringenden Aussenprozesse, die giftig sind

das untere System (ist es, das diesen Prozess vollzieht), es sondert das Äußere aus, nachdem es dasselbe durchzogen hat mit zentrifugalen Kräften, wie sie im Wachsen der Pflanze wirken wie sie im Schlafe vorhanden sind

Das Giftende aber ist das zentripetal wirkende des Nerven-Sinnessystems das die Außenwelt nach Innenführt es führt die Außenwelt nach Innen, nachdem sie [es] sie erkaltet (zur bloßen Form gemacht) hat, so dass durch sie [es] unmittelbar das Geistige nach Innendringt

Das verhinderte Einatmen, Ernähren, die zu starken Tagesprozesse; das zu starke Ausatmen, Verdauen, die zu starken Nachtprozesse.

Der Körper hat den Geist nicht aufgenommen, zu starke Nachtprozesse = man fiebert: es bilden sich innerlich Erweichungen eiterig.

Der Körper nimmt den Geist zu stark auf, zu starke Tagprozesse = man friert : es bilden sich innerlich Verhärtungen innerlich Exsudathafte Zerbröckelnde.